

Ako pracovať s dieťaťom so slabším intelektovým výkonom?

Metodický list

Mgr. Dagmar Bruňová
psychológ

Dostatočná rozumová kapacita je jedným zo základných predpokladov primeraného zvládania nárokov, ktoré na dieťa kladie škola.

Jednou z hlavných príčin zlyhávania žiaka v škole často býva mierna rozumová zaostalosť až mentálna retardácia.

Neprospievajúce alebo len veľmi slabo prosperujúce deti nie sú v prostredí základnej školy zriedkavým javom.

Každý pedagóg sa vo svojej praxi pravdepodobne stretne so žiakom, ktorý mal alebo má problémy s osvojením si učebnej látky.

Dieťa so slabším intelektovým potenciálom si vyžaduje zvýšenú starostlivosť zo strany učiteľa. V praxi sa často stretávame so snahou zbaviť sa zaostávajúceho žiaka formou preradenia do špeciálnej základnej školy.

Nakoľko učebné osnovy ŠZŠ sú zostavené pre duševne zaostané deti, nie je toto riešenie optimálne.

Dieťaťu s inteligenciou v hraničnom pásme nie je umožnené naplno využiť svoj (i keď slabší) rozumový potenciál. V prípade spomínaného postupu musíme hovoriť o vedomom poškodení dieťaťa, za ktorým často stoja aj rodičia, nielen učitelia.

Identifikovať dieťa s intelektom v hraničnom pásme nie je jednoduché.

Takéto dieťa je schopné pretĺkať sa základnou školou, postupovať z ročníka do ročníka s „odretými ušami“. Pravidelne zažíva neúspechy a pocity frustrácie zo zlyhania.

Často sa stáva, že je žiak vystavený veľkému tlaku rodičov a učiteľov, ktorí pripisujú jeho neúspechy „lajdáctvu“.

Pre správny zásah učiteľa a ďalšie systematické riešenie problému je nevyhnutné odlišiť neprospievajúceho žiaka od žiakov, ktorých zaostávanie súvisí:

- s poruchou pozornosti
- so špecifickými poruchami učenia (dyslexia, dyskalkúlia...)
- s poruchami osobnosti (nerovnomerný vývin...)
- s neurotickými poruchami
- s primárnymi príznakmi depresie
- s príznakmi týrania a zanedbávania

Optimálny postoj učiteľa k zaostávajúcemu žiakovi je charakterizovaný uplatňovaním troch základných podmienok komunikácie:

- ❖ **EMPATIOU** – vcítením sa, učiteľ pociťuje a chápe to, čo mu žiak hovorí, rovnako, ako to cíti a chápe žiak. Učiteľ by mal byť schopný pozrieť sa na problém aj očami žiaka.
- ❖ **AKCEPTÁCIOU** – učiteľ kladne akceptuje žiaka, váži si ho ako ľudskú bytosť, bez ohľadu na to, či školské výsledky, ktoré žiak dosahuje, je možné považovať za hodnotné alebo nie.
- ❖ **KONGRUENCIU** – je to súlad medzi učiteľovým správaním a vnútorným prežívaním. Učiteľ by mal byť k žiakovi vždy úprimný a primeranou formou vyjadriť svoju spokojnosť či nespokojnosť.

Potreba primeraného postoja sa týka tak učiteľov, ako aj rodičov.

Je dôležité uvedomiť si, že intelektovo zaostalé dieťa býva v dôsledku častých neúspechov vystavené vysokej miere frustrácie a stresu.

Aj napriek vynaloženému úsiliu svoj výkon nezlepšuje, je neúspešné, a tak aj často vystavené tlaku učiteľov i rodičov.

Pri správnom prístupe sa môže v niektorých oblastiach výrazne zlepšiť.

❖ **ZÍSKAJTE SI DÔVERU ŽIAKA**

Naplnenie toho cieľa je dôležité hlavne preto, že dieťa sa v dôsledku frustrácie z vlastnej neúspešnosti často uzatvára do seba.

Mnohokrát sa stáva, že sa vyhýba škole (miestu, kde zlyháva) a nechá sa naviesť svojimi spolužiakmi na nežiadúce činnosti (v snahe získať v skupine istý status).

❖ **POSKYTNITE MU MOŽNOSŤ ZAŽIŤ ÚSPECH**

Na začiatok zadajte žiakovi úlohu na takej úrovni, aby ju bol schopný vyriešiť. Pri riešení zložitej úlohy (napr. na tabuli) ho poverte riešením iba určitého kroku, o ktorom viete, že ho zvládne.

Pre pozitívnu motiváciu žiaka je dôležité nájsť takú oblasť učebnej látky v ktorej najviac vyniknú jeho schopnosti.

❖ **SPOZNAJTE JEHO LIMITY**

Intelektové obmedzenia žiaka (to, čo ešte je schopný vyriešiť, a čo už nie) spoznáte najlepšie sledovaním jeho úspešnosti pri riešení úloh s narastajúcou náročnosťou. Táto

informácia je pre vás dôležitá preto, aby ste žiaka zbytočne netrápili úlohami, ktoré pravdepodobne nikdy nebude schopný vyriešiť.

❖ **PRACUJTE S POSTOJMI OSTATNÝCH ŽIAKOV V TRIEDE**

Títo žiaci by sa tiež nemali cítiť ukrivdení. Vysvetlite im, že každý má predpoklady na niečo iné.

❖ **POSILŇUJTE PROSOCIÁLNE SPRÁVNIE**

- Požadujte zaostávajúceho žiaka, aby vám nosil na vyučovanie pomôcky.
- Ak pestujete v učebni kvety, skúste žiakovi zveriť starostlivosť o ne, môžete tak v ňom rozvinúť pocit zodpovednosti.
- Môžete ho poveriť, aby zanesol domáce úlohy chorému spolužiakovi, alebo aby pomáhal s barlami a obliekaním kamarátovi, ktorý má zlomenú nohu alebo ruku.

Týmito a podobnými spôsobmi umožníte zažiť žiakovi pocit spolupatričnosti, dôvery a vlastnej dôležitosti pre skupinu.

❖ **BUĎTE SO ŽIAKOM V ČASTOM KONTAKTE**

Intelektovo mierne zaostalé dieťa môže počas vyučovacej hodiny viackrát potrebovať vašu pomoc, pretože niektoré úlohy môžu byť preň príťažké. Vtedy je potrebné venovať sa mu individuálne, vysvetliť mu riešenie alebo ho zamestnať jednoduchšou úlohou.

Bude pre vás výhodné, ak ho budete mať „na očiach“ v prvej lavici.

Môžete si pomôcť aj tak, že ho posadíte vedľa šikovného a trpezlivého kamaráta, ktorý mu bude ochotný pomôcť (nie vyriešiť úlohu, ale naviesť ho na správne riešenie).

❖ **BUĎTE TRPEZIVÍ**

Je dôležité brať ohľad na to, že intelektovo slabšie vybavené dieťa bude pri riešení úloh pomalšie, prípadne sa mu úlohu nepodarí vôbec vyriešiť úlohu.

I napriek tomu, že takéto situácie môžu pre vás predstavovať frustráciu, pamätajte, že toto dieťa by vám veľmi rado urobilo radosť a získalo vašu pochvalu.

❖ NEZABÚDAJTE NA POZITÍVNU MOTIVÁCIU

Pri práci s intelektovo zaostalejším žiakom v mladšom školskom veku je vhodným motivačným činiteľom pochvala, povzbudenie či umožnenie venovať sa obľúbenej činnosti, napr. kresleniu.

Najdôležitejším cieľom vášho úsilia pri práci s intelektovo slabším dieťaťom by mala byť pomoc pri budovaní pozitívneho vzťahu dieťaťa k škole, k práci, ľuďom i k sebe samému.

Spracovala: **Mgr. Dagmar Bruňová**
psychológ